

կը վերջացնեն, կը սկսի ոչ թէ Հաֆիզի օրերէն, որ կ'ստորէր 1300—1389, «այլ պարսիկ զրականութեան հէնց սկզբի շրջանից»:

29. Կիլիկիցի Յ. Տօֆր., Գանի մը դիտողութիւններ: «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 5, 123—125:

Կը ստուգարանէ Սայեաթ (ուղիդ ձեւը կը դանձ միայն Սայեաթ) Նովա անունն եւ այն սայեաթ իբր արար. = արարդ եւ նովա իբր պարսկ. = նար, ըստ այսմ նար արարդ:

Ասկէ զատ կը ստուգարանէ մահաբաի, արար. հատիսէ = բարի լուր, որով մահաբաի = աւետեաց երկիր (այցելող), ինչպէս եւ մգոնաի, արար. «զուտառէն» = սրբութիւն ըստ այսմ մգոնաի (մգոն) = սրբավայր. հաճի կամ հասճի երթալ, հասճ զարնել տալ եւ արար. ձ-ձ-ձ = փորել, փորել տալ:

30. Ծամէջ Մեղրոնի (Մեղրոն Գիւղքանեան ժամանակակից «Սայեաթ Նովայ»-ի) բանաստեղծութիւն մը՝ «Բարակ մէջկիտ»: Նաղաշ Յովնաթանի «Պատմական եղբայրներ»: «Յառաջ», Թ. 2577 (1934):

31. Մուրատեան Մկրտիչ Բահանայ, Սասնոյ Աշուղները: Բագմ. ՂԲ. (1934), 462—463:

Յօդուածէս կը տեսնենք թէ սասունցին ոչ միայն իր նուերական ուխտադրութիւններն, այլ իր հարսանիքն ու հոգիքն իսկ փողով ու խաղով կը կատարէր. այսպէս փողահարն ու «տէնկպէժ»ը սասունցիներուն ուրբաութեան ու տիրութեան մասնակից էր:

32. Արեղեան Մ., Հայոց լեզուի տաղաչափութիւն: Երեւան, հրատ. Մեղրոնեան Ֆոնդի, 1933, 8⁰, էջ 452: Գինն՝ 10 ռ.: Գրախ. «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 5, 137—139 (Ա. Արեղեան):

33. Dimitrijew N. K., Azerbajdschanische Lieder in armenischer Transkription. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, 41. Bd., 1. und 2. Heft (1934), 127—140.

Յառաջ կը բերէ 20 բանական հայերէն զերբով, եւրոպ. տառադարձութեամբ եւ զերմ. թարգմանութեամբ, կու տայ նաեւ բառերու մեկնութիւնը:

34. Արքախանեան Ռուբէն, Ֆէրդովսին եւ իր Ծահնամէն (Մենդեան հազարամեակի առթիւ): «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 5, 20—29:

Հեղ. Ֆէրդովսինի կեանքի պարագաներուն մասին խօսելէն ետք համեմատութեան եղանակ կը դանձ Սուրենացոյ եւ Ծահնամէի միջեւ, ինչպէս եւ վերջնոյս մեր նոր գրականութեան վրայ ըրած ազդեցութեան իբրեւ ազդեցոյց նմոյշներ յառաջ կը բերէ:

35. — — Փէրդովսին եւ իր Ծահնամէն: Ա. հատոր: Թէհրան, տպ. «Մոզեբն», 1934, 8⁰, էջ 157: Գինն՝ 12 Ֆր.:

Հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մըն է Ծահնամէի մասին, որ կը յաջողի միայն պարսկերէն լեզուին լաւ տիրելով:

36. — — Հատուածներ Ծահնամէից: Ա. Բահրամ Գուր եւ Ազադէ: Թէհրան, տպ. «Մոզեբն», 1934, 8⁰, էջ 12: Գինն՝ 2 Ֆր.:

Ուղղակի պարսկերէն բնագրէն թարգմանուած են հատուածները:

37. Թիքեաբեան Միխայիլ Յ., Ֆէրդուսի — Երբ դիմական ընդդէմ Սուլթան Մահմուդի: «Անահիտ», Ե. (1934), 28—32:

Պարսկերէն բնագրէն թարգմանուած:

38. Լեւոնեան Գարեգին, Հայ պարբերական մատուցող սկզբից մինչեւ մեր օրերը: Երեւան, հրատ. Մեղրոնեան Ֆոնդի, 1934, մեծ 8⁰, էջ 228: Գինն՝ 20 ռ.:

39. Իրագել Յ., Սաչաուր Արովեանի ուսուսիրութիւնը: «Հայրենիք Ամս», ԺԳ. (1934), Թ. 1, 67—85:

Հեղինակը կը ջանայ ցուցնել որ «Վէճը Հայաստանի» զործով «Հայ ժողովրդի աւանդական ուսուսիրութիւնը առաջին անգամը մուտք է գործուծ մեր գիտելի գրականութեան մէջ եւ ջատագովում ու քարոզում է վէպի միջոցով»:

40. Ստեփանեան Յովակ, Ղազարոս Աղայեանց: «Հայրենիք Ամս», ԺԲ. (1934), Թ. 5, 46—55, Թ. 6, 49—64, Թ. 7, 70—76, Թ. 8, 61—72, Թ. 9, 59—65, Թ. 10, 69—78, Թ. 11, 68—79:

1840ին ծնած անուանի կովկասահայ մատենադրին կենսագրութիւնն է վերլուծելով անոր զործերը:

41. Սիրուսի Յ. ձ., Սրբիման զրադէսը: «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 1, 17—37:

Գեղեցիկ վերլուծում անոր երկերուն, որուն «ներշնչման միակ աղբիւրն» է «Հայոց աշխարհն ու Աւետարանն»:

42. Ստեփանեան Յովակ, Աշուղ Ջիւանին եւ իր ստեղծագործութիւնը (մահուան 25ամեակի առթիւ): «Յառաջ», Թ. 2537, Թ. 2538, Թ. 2539, Թ. 2540, Թ. 2541, Թ. 2542 (1934):

Փոքրիկ ներածութիւնէ յետոյ Սերուսի Լեւոնեանի (Աշուղ Ջիւանինի) կենսագրականը կու տայ, որ ծնած է 1846ին Ախալքալաքի Կարծախ գիւղը. 1871ին ի վեր նա ունի իր սեփական խումբը: Տասնուչորս խումբի կը բաժնէ անոր 375 կտոր երգերը, ուր փիլիսոփայական եւ բարոյախրատական բովանդակութիւն ունեցողներն (94 կտոր) առաջին տեղը կը զբաւեն, մինչ աղբային-յեղափոխական եւ հայրենասիրական (43 կտոր) Գ. կարգի մէջ կ'ընեն: Իսկ վերջին՝ ԺԳ. խմբաւորումին համար կ'ընէ. «արժէքաւոր չեն հետեւաւորս եւ որակն են ինքնակայ չեն» 31 կտոր, որոնք եթէ զրուած չլինէին, շահած կը լինէր Ջիւանու քնարը»: Ապա կ'ընէ համառօտ վերլուծում մ'անոր ստանաւորներուն բերելով անկէ զրուակներ:

43. Բալուեան Հրանդ, Միսաք Մեծարեանց (1886—1908): «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 2, 21—40:

Վերլուծում երկու բանաստեղծի հոգեբանութեան:

44. Գուլուսեան Վ., Մոռցուած դէմք մը. Գուգի Տէվէճեան (Գնէլ): «Երկունք», Գ. (1934), Թ. 10—12, 139—141:

1908ին վախճանած արարելիքի յեղափոխականին համառօտ կենսագրական զծերը կու տայ:

45. Պարսամեան Մկրտիչ, Արտաշէս Յարութիւններ: «Երկունք», Գ. (1934), Թ. 10—12, 137—138: Վերլուծում հեղինակին հոգեբանութեան, որուն գրութիւնները կը մատնեն որոնող հոգւոյ մը տաղանայները, մտահոգութիւնները: Միայն թէ այս հոգեկան պայքարին մէջ նա չ'ընկէ իր, չի կորսնցնէր ամէն քաջութիւն, կորով ու կամքի ուժ ստեղծագործ աշխատանքի նուիրուելու համար:

46. Տէր Յակոբեան Յ., Գրեւտափոր թագուսեան (Գաղափարապաշտ բանաստեղծը): «Հայրենիք Ամս», ԺԲ. (1934), Թ. 4, 89—107:

Երիտասարդ վաղամեռիկ բանաստեղծիս (ծն. 23 Հոկտ. 1866 Գողթն գաւառին վերին Ագուլիս գիւղ, մեռած 28 Յունուար 1891) կենսագրականը կու տայ ցուցնելով անոր բանաստեղծութիւններուն արժանիքը:

47. Պարսամեան Մկրտիչ, Վահան Թէքէեան: «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 1, 50—61:

Բանաստեղծիս արտադրութիւններուն վրայն կու տայ անոր հոգեկան ապրումներու վերլուծումը շեշտելով նաեւ անոր «հաստատեցալ» ըլլալը: Գնահատական դատաստանը կը կատարէ հեղինակն երբ կ'ընէ. «Վ. Թէքէեանի խորհուրդն ու պատկերները զինքը կը դասն իր սերունդին լաւագոյն բանաստեղծներու շարքին մէջ, եւ թերեւս առաջին տեղը կու տան իրեն» (էջ 61):

48. — — Վաղամեռիկ Բանաստեղծը — Մատթէոս Չարիֆեան (իբ մահուան տասնամեակին առթիւ): «Յառաջ», Թ. 2542, 2543, 2544, 2545 (1934): Կ'ընէ բանաստեղծին ստանաւորներուն վերլուծումը:

49. Աճէմեան Գուրգէն (Մահարի Գ.), Մանկութիւնն եւ Պատանեկութիւնն: Երեւան, Պետհրատ 1930: Գրախ. «Հայրենիք Ամս», ԺԳ. (1934), Թ. 1, 150—155: (Վարդգէս Ահարոնեան):

1903ին Վան ծնած տաղանդաւոր երիտասարդ բանաստեղծին ինքնակենսագրութիւնն է, որ կը հասնի մինչեւ 15 տարեկան դառնալը:

50. Ոսկեան Սեդրակ, Մատթէոս Չարիֆեան (իբ մահուան 10ամեակի առթիւ): «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 5, 41—46:

Կը տրուի հոս ամփոփ պատկեր մը՝ թէ ինչպէս «անառակ եւ չարածճի աղեկէ» մը յառաջ կու գայ առաջնակարգ մարդիկ եւ ուսուցիչ եւ զլիսաւորարար փայլուն բանաստեղծ մը, որ յերեւան եկաւ իր 2 հասարակական մէջ «Տրամութեան եւ Սաղաթութեան Երատրներուն» մէջ «Տրամութեան եւ Սահուան Երգեր» (1922), զեր» (1921) եւ «Կեանքի եւ Մահուան Երգեր» (1924) որ զժրախտաբար շուտով շիջու իր 30ամեայ հասակին (1894—1924):

51. Գոչարեան Ստեփան, Լեւոն Աթաբէկեանի իբրեւ բանաստեղծ եւ մտածող: «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 6, 45—59:

1875ին Շուշի ծնած բժիշկ դաշնակցականն, որ 1906ին «Անշտապական» հոսանքին զուրկ կ'անցնի եւ այնուհետեւ քաղաքական կեանքի մէջ հետեւող էր ուսու ընկերվարական-յեղափոխականներու տեսութեան (այսց ոչ Մարքսի) կը ներկայանայ յօդուածովս բանաստեղծ-փիլիսոփայ մը, որ կեանքի հարցը կը փորձէ շարունակելու վերլուծել: Հեղինակը կ'ընէ անոր զաղափարներուն վերլուծումը հիմ ունենալով բանաստեղծին 1913ին Բաղուրայ տեսած «Բանաստեղծութիւններ»:

52. Երեմեան Հ. Ս., Խեղաթիւրումներ: Բագմ., ՂԲ. (1934), 72—75:

Ա. Չօպանեանի մէկ կապիւնին զէմ կ'ապացուցանէ թէ ինքը թովմաս Թէրզեան բանաստեղծը միշտ զնահատած է, ինչպէս իր «Աղբային Դէմքեր»-ու մէջ անոր մասին գրուածքէն կարելի է տեսնել, թէ եւրոպայական ինչ ինչ պահասութիւններն ալ կը մատնանէ:

53. Իրագել Յ., Հայ թատրոնի սկիզբը: «Հայրենիք Ամս», ԺԲ. (1934), Թ. 4, 59—64:

Կը համարի թէ առաջին թատերախաղը տեղի ունեցած է 1821ին ի Կալիպթա «Ստորագիւցած զժողովութեան» անուն 4 արարուածով թատերադրութեամբ:

54. Իրագել Յ., Եւս մի հին թատերադրութիւն («Լէյլի»): «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 4, 21—37:

Կը խօսի երկրորդ (ապագիւր) հին թատերադրութեան մասին, որ 1832ին վիստաիպ տպուած է ի Կալիպթա. ունի 122 էջ. ճակատն է. «Լէյլի, Կատակերգակ ի հինգ զործս. Կատակերգութիւն է աշխարհորոց խորհիւն, եւ որոց զգան՝ եղբերգութիւն, Կալիպթա 1832»: Գրուած է տաղաչափութեամբ (ոտանաւորով) եւ հնդկահայ բարբառով, որ հասկանալի չ'ընդարձակ խորհուրդն ու պատկերները զինքը կը դասն իր սերունդին լաւագոյն բանաստեղծներու շարքին մէջ, եւ թերեւս առաջին տեղը կու տան իրեն» (էջ 61):

48. — — Վաղամեռիկ Բանաստեղծը — Մատթէոս Չարիֆեան (իբ մահուան տասնամեակին առթիւ): «Յառաջ», Թ. 2542, 2543, 2544, 2545 (1934): Կ'ընէ բանաստեղծին ստանաւորներուն վերլուծումը:

55. Փէլիկեան Հ. Եղիա, Հայկական թատրոնի ծագումը: Բագմ., ՂԲ. (1934), 42—46:

Իրագելի զէմ (տ. «Վէճ», Բ. [1933]), կը պաշտպանէ թէ հայկ. թատրոնը ծագում առած է ոչ թէ Հնդկաստան «Ստորագիւցած»-ով (1821), այլ անկէ շատ յառաջ արդէն՝ այսինքն 1760էն յառաջ Ս. Ղազար վանքի արդէն թատերական բեմ կար ըստ ժամանակազրութեան:

56. Երեմեան Արամ, Ռուսահայ թատրոնի պատմութիւնը (սկզբից մինչեւ 70-ական թուականը) — Պատմա-բնագրական տեսութիւն: Բագմ. ՂԲ. (1934), 21—30, 81—96, 157—165, 225—240, 289—299, 362—378, 446—462:

Այս խորագրով ունի արանձին զործ մը, որ արդէն ընդ մամուլ է եւ ասկէ կը հրատարակուի որ ոչ մաս մը:

57. Յարութիւնեան Սուրբէն, Գ. Սուրբուկեանի կեանքն ու ստեղծագործութիւնը. վերլուծական աղանակ: Երեւան, Պետհրատ, 1934, 8⁰, էջ 144: Գինն՝ 1.50 ռ.:

58. Inglisian P. V., Armenische Bibliographie des Jahres 1932. Indogermanisches Jahrbuch, 17 (1934), 120—122.

59. — — Armenische Bibliographie des Jahres 1933. Oriens Christianus, 3. Serie, 9. Bd., 1. Heft (1934), 131—164 (խոսն միւս արեւելեան ճիւղերուն հետ):

60. — — Մատենադրութիւն 1933 տարւոյն: Indogermanisches Jahrbuch, հտ. XIX, էջ 121—125:

3. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Աշխարհագրութիւն, Ազգագրութիւն, Գեղարուեստ:

1. Աղաբաբեան Գր. Յ., Հայաստանի լեռնաշխարհը — Երկրաբանական եւ արդիւնաբերական ուսումնասիրութիւն: Թեհրան 1932: Գրախ. «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 2, 140—141 (Վրացեան):

2. Մանանդեան Յակոբ, Երաստոսի մասին ստա- ղիկներ և Պարսից ասպարեզ: Երևան, Հրատ. Մե- լեքոնեան Ֆոնդի, 1934, 8⁰, էջ 66: Գրքն՝ 2 ու: էջ 39- 60 դերմ. և 61-66 ուսու. լեզուաւ կու տայ ամփո- փայք մը:

Ընդդէմ H. v. Mzikի կը հաստատէ թէ «Աշխար- հացոյց»ը, որուն այժմեան խմբագրութիւնները հա- մաստուած են նախնական աւելի ընդարձակ բնագրէն, Խորենացոյ գործն է: Երբեք հայերէն չի կրնար վերա- ղուել երկուքին մէջ տարբեր աշխարհագրական տե- ութիւններ ըլլալուն, զ. օր. Երբեք հայերէն (տե՛ս «Անա- նիայի Երևանուց Մնացորդը բանից») երկրորդ «Հո- բեքի» կը համարէ, իսկ «Աշխարհացոյց»ի հեղի- նակը՝ զնգաձեւ: Երբեք հայերէն արեւելի կ'ենթադրէ եր- կրէն մեծ, իսկ «Աշխարհացոյց»ի հեղինակը՝ «Կորթա- ղոյն քան զերկր» են: Կ'ընդունի երկուքին մէջ նաեւ տարբեր աշխարհագրական «տեքմիքներ»: «Աշխարհա- ցոյց»ն, որ անպայման Խորենացոյ գործ կը համարի Մանանդեան իւր ուսումնասիրութեան համաձայն, թ. դարուն զոյութիւն ունեցած է և ոչ թէ 670-790 թուականներուն ըստ Մտիկի:

3. Քիրտեան Յ., ճշգրտման Ա. Արեւելանի «Աղ- զագրութիւնը Հայոց մէջ» յօդուածաշարքին առթիւ: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 11, 155-161:

Ստորադրելով իր յօդուած «Կարմրագրի» կամ «Հայկական ներկ»ի մասին կը խօսի:

4. Tourneur V., L'Hexapolis arménienne au VIIe et au VIIIe siècle. Annuaire Phil. et Hist. Or. 2 (1934), (Mél. Bidez) 947-952, 1 բարտէս:

Կ'ուղղէ W. Ramsayի սխալն, որ թէ՛ Կոնստանտին Ծապուհի աստուածութեան առթիւ յիշած Hexapolisը Փոքիկոյ մէջ կը գտնուէր, զոր սակայն պէտք է նոյ- նացնել Գ. Հայաստանի՝ Մելիտինի հետ: Կը հրատա- րակէ միտամանակ Յուստինիանոս Բ.ի (Կոստանտին 10 = 710-711) ժամանակէն հրովարտակ մը:

5. Մագալուեան Ն., Հայոց Նշանաւոր նաւահան- զիստ Այսոսի մասին: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 2, 129-132:

Իր յօդուածին մէջ («Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. [1934], Թ. 9, 112-124) սարգած զբնի սխալները կ'ուղղէ Յ. Քիրտեանի կողմէն եղած դիտողութիւն- ներուն առթիւ (տե՛ս «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. [1934], Թ. 10, 160):

6. Յակոբեան Յովհ., Ուղեգրութիւններ: 2. Հա- տոր, ԺԹ. դար: Երևան, Հրատ. Մե- լեքոնեան Ֆոնդի, 1934, 8⁰, էջ VIII + 884:

ԺԹ. դարու առաջին քսան տարիներուն մէջ եւ- րոպացի ուղեգիրներէն քաղած տեղեկութիւններ հայե- րու և Հայաստանի մասին:

Գրախ. «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 2, 157-160 (Ա. Խ[ատիսեան]), ՀԱ. 1934, 571-572 (Պ. Ե[սապարեան]):

7. Քիրտեան Յ., Հին ճանապարհորդութիւններ Հայաստանի և Հայոց մասին: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 143-154, Թ. 4, 149-158, Թ. 5, 141- 157, Թ. 6, 149-160, Թ. 7, 152-157, Թ. 8, 129- 135, Թ. 9, 133-138:

8. Տաշեան Հ. Յակովբոս, Հաթեր և Ուրար- տեանք: Վիեննա 1934, 8⁰, էջ 6 է + 343: Գրքն՝ 3 զ. Քր. (Աղղ. Մատենադարան, 137):

9. Lehmann-Haupt C. F., Armenien einst und jetzt. Berlin 1910-1931.

Գրախ. «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 9 157-160 (Ա. Արեւելան):

10. Նարդունի Ե., Դարձեալ Հայկական ցեղի մա- սին: «Յառաջ», Թ. 2528, 2559 (1934):

Յառաջըրութիւն է A. C. Haddonի դործին ըստ զաղղ. թարգմանութեան. Les races humaines et leur répartition géographique. թարգմ. A. Van Gennep, Paris 1930:

11. Դուրեան Եղիշէ, Աղղային Պատմութիւն: Երուսաղէմ, Ս. Յակ., 1934, էջ 478: Գրքն՝ 3 շիւ- կամ 15 Քրանս. Քր.:

(Դուրեան Մատենադարան Թիւ 4):

12. Vasmer R., Chronologie der arabischen Statthalter von Armenien.

Գրախ. Echos d'Or. 37 (1934), 116-117 (V. Grumel):

13. Մանանդեան Յակոբ, Ֆէոդալիզմ հին Հայաս- տանում: Երևան 1934, 8⁰, էջ 338: Գրքն՝ 12 ու: [Հրատ. Մե- լեքոնեան Ֆոնդի, Թ. 19:] Տե՛ս զրախ. ՀԱ. 1935, 185-190 (Հ. Մ. Աղեան):

14. Ախարոնեան Ա., Հայաստանն ու Հայ Ժողո- վուրդը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 56-62, Թ. 4, 51-59, Թ. 5, 37-45, Թ. 6, 66-77:

Հետեւողութեամբ J. Laurant, L'Arménie entre Byzance et Islam գործին:

15. Hovhannesian Eghia, Armenia népe (Հայաստանի Ժողովուրդը): Gödöllö 1934, տպ. Ka- lánta, մեծ 8⁰, էջ 302. պատկերազարդ (հունգ.):

Նիւթն է Հայաստանի պատմութիւնը, մատենա- գրութիւնը, մամուլը, գեղարուեստը, հայկական հարցը, հայ դպրութիւնը և Հունդարիոյ ու Տրանսիլ- վանիոյ հայերը:

16. Գօրպայեան Յուսիկ Արքեպ., Istoria bise- rici Armene. Համառոտ պատմութիւն քրիստոնէու- թեան Հայաստանի մէջ տարածուելէն մինչև մեր օրերը: Բուկարեստ 1934, 8⁰, էջ 102 (ուսումներէն):

17. Մագալուեան Նուպար, Որսորդութիւնը և գինուորականութիւնը Հայոց մէջ: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 2, 111-116:

18. — — Հեթանոս Հայաստան. Արայ Գեղեցիկ և Արալէզներ: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 11, 127-135:

19. — — Արալէզները: Բազմ. ՂԲ. (1934), 337-344:

Կը ցուցնէ թէ «արալէզ»ներու հաւատքը միայն Հայոց քով չէր, այլ բազմաթիւ ազգերու դիցարանու- թեան մէջ դպրութիւն ունի: Նորութիւն չունի:

20. Դուրեան Եղիշէ Պատրիարք, Հայոց հին կրօնը կամ Հայկական Դիցարանութիւն: Երուսաղէմ, Տպ. Սրբոց Յակոբեանց, 1934, 8⁰, էջ Ժ + 160: Գրքն՝ 2 շիւ. կամ 10 Ք. Քր.: [Դուրեան Մատենադարան, Թ. 3:]

Գրախ. Սիոն, 1934, 89-92 (Չգոն Վրդ. Տէր- Յակոբեան), Գնահատական մըն է՝ ընդարձակ կերպով բովանդակութիւնը ներկայացնելով:

21. Գեորգ Մեքրոպ, Հայերը և Քրիստոնէու- թիւնը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 10, 98-101:

22. Markwart J. †, Die Entstehung der ar- menischen Bistümer. Kritische Untersuchung der ar- menischen Überlieferung. Herausgegeben von J. Messina S. J. [Orientalia Christiana, vol. XXVII, 2. Num. 80, Septembri 1932, p. 137-236.] Rom, Pont. Institutum Orientalium Studiorum, 1932, 8⁰, p. 100.

Գրախ. Byzant. Zeitschrift, Bd. 34 (1. Halb- jahrsh.), 1934, S. 142-147 (E. Honigmann).

23. Müller Fr. S. S. J., Die Unbefleckte Empfängnis Marias in der syrischen und armeni- schen Überlieferung. Scholastik, 9 (1934), 161-201.

Ուսումնասիրութեանս եզրակացութիւնը հոն կը յանդի որ ասորի և Հայ Եկեղեցւոյ դաւանանքին հա- մաձայն Մարեմայ սկզբնական մեղքէն ազատ ըլլալն աներկայօրէն հաւատքի և յայտնութեան մաս է. կը շեշտէ որ լատին Եկեղեցւոյ կողմէն ունի աղղ- ցութիւն բացարձակէս ժխտելի է:

24. Նոտար, Նկատողութիւններ Ս. Ծննդեան սո- նին առթիւ: «Սիոն», Ը. (1934), Թ. 1, 14-17:

Թէ Երուսաղէմի տօնաւոր Յայտնութեան տօնն ամէնէն հնազոյնն է, որ ամէնէն ուշ Բ. դարու կիսուն հաստատուած էր արդէն Արեւելք իրբու հաւաքական տօն մը քանի մ'աստուածայայտնական յիշատակներու, որոնց վրայ յետոյ աւելցած է նաեւ Ծննդիկը, իսկ Արեւմուտք ընդունուած էր անիկա՝ առանց Ծննդիկ յիշատակն ի միասին ունենալու: Առաջինն, իբր ա- ունիւն տօն Ծննդեան, սկսած էր Արեւմուտք միայն, ունիւն տօն Ծննդեան, սկսած էր Արեւելք սկսած ամէնէն կանուխ՝ Գ. դարու կիսուն և Արեւելք սկսած էր ընդունուել Գ. դարու վերջերը և մինչև Ե. թ. առաջին քառորդին վերջերը:

25. Մկրտիչ Եպս. Աղաւունքի, Ս. Ծննդեան աստղին աւանդութիւնը Հայ մատենագրութեան մէջ: «Սիոն», Ը. (1934), Թ. 1, 17-23:

Այս աստղի երեւումին մասին եղած մեկնիչներէն յառաջ կը բերուին բացի օտարներէն Չաքարիա Կաթ., Ս. Ներսէս Ծնորհալի և Գր. Տաթևացի:

26. Salaville S., Liturgies orientales. No- tions générales, éléments principaux. Paris, Bloud et Gay, 1932, 8⁰, էջ 218 (անմատչելի):

Գրախ. Analecta Bollandiana, t. LII, fasc. III et IV (1934), էջ 408-409 (J. Delépiere):

Գրախօսողը մտադիր կ'ընէ «Հայկական» ինչպէս և «Վրացական» մասին մէջ տեսնուած սխալներուն և անճշտութիւններուն:

27. Պոլսեան Հ. Եփրեմ, Վարդապետ: Հայ Ժո- ղովորական աւանդութիւններ: «Երկունք», Ե. (1934), Թ. 3-4, (41) 42-45:

41-42ին հեղինակն է Քաղհան:

28. Adontz N., Les légendes de Maurice et de Constantin V empereurs de Byzance. Annuaire Inst. Phil. et Hist. Or. 2 (1934), (Mél. Bidez) 1-12.

Կիրակոս Գանձակեցի և Շապուհ կը պատմեն ինչ- ինչ զրոյցներ Մաւրիկիոսի կայսրութեան հասնելու մա- սին, որոնք կը ցուցնեն նաեւ նմանութեան հետքեր վա- սին, որոնք կը ցուցնեն նաեւ նմանութեան հետքեր վա-

սիւ Ա. Կայսեր կեանքէն: Այս պատմիչներուն վկայու- թիւնը՝ Թէ Մաւրիկիոս (Արարիտոս կամ նաեւ Օչա- կան) հայկական ծագում ունի (Օչական անոր ծննդա- վայրն և Արարիտոս ծնողաց անունն է) պէտք է ան- տեսել որչափ ալ Եւագրիոսի (Հոմ) համաձայն չըլ- լայ: Կիրակոսի քով Կոնստանդին Ե. իրբու առիծա- սպան յերեւան կու գայ, զրոյց մը, զոր E. Stein գտած է նաեւ ի Chron. episc. Neapol. Eccl. Կոնստանդին Ե. ի մասին. ասիկա զուցէ տկար նշոյլ մըն է Կայսեր բնա- կան հայկական մեծութեան, որ սակայն նսեմացաւ պատկերամարտի կողմն ելլելով:

29. Յովհաննէս Եպ. Եփրեմացի, Եկեղեցական Պատմութիւն: Բազմ. ՂԲ. (1934), 52-59, 211-215, 266-273:

Յովհ. Եփրեմացի, 2. դարու վերջին քառորդին դրած է ասորերէն լեզուով Եկեղեցական Պատմութիւն մը, ուր կը պատմուի նաեւ 570-580 տարիներու Պար- սից և Հռովմայեցոց կռիւներու մասին, որոնք մղուե- ցան զլիսուորաբար Հայաստանի շուրջը: Հ. Ղ. Ալի- ցան զլիսուորաբար Հայաստանի շուրջը: Հ. Ղ. Ալի- ցան թարգմանած է J. M. Schönfelderի գերմաներէն թարգմանութեան Հայոց հայոց հատուածները, որոնք կը հրատարակուին այժմ:

Հրատարակչին անձանօթ մնացած է հատուած- ներուս աշխարհաբար թարգմանութիւնը, լոյս տեսած «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ, 1931, էջ 321-336:

30. Adontz N., Notes arméno-byzantines. Byzantion, 9 (1934), 367-382.

Կը շօշափէ երեք կէտ. I. Les sceaux des Makhithar. Որովհետև G. Schlumbergerի հրատարակած բիզանդական կնիքներու մէջ երկուքը Նիկեոսա Մա- խիթար (Մխիթար) և Բասիլիոս Մախիթար անունը կը կրեն, ասիկ կը հետեւցնէ, որ այս երկուքն եղբայր են, որդիք Մխիթար անուն հայրու մը: II. La lettre de Tzimisces au roi Ashot (Ashot). Մատթէոս Ուսայեց- ւոյն քով (Ղ. Ժ. 2.) գտնուած Յովհ. Չմշկիկի կայսեր նամակն առ Աշոտ Բագրատունի, որ Չմշկիկի բարա- ցիներուն դէմ մղած հռչակաւոր արշաւանքի ժամա- նակ (975ին) գրուած է, սրբագրութիւններու կ'են- թարկէ: III. La famille de Philarète. Փիլարէտ՝ այս «քաջ և խոհեմ» իշխանն, ինչպէս կ'անուանէ զինքը Կոմնենոս (VI, 9, էջ 299), և իւր անունով կոչուած ընտանիքը ներկայ ուսումնասիրութեանս առարկայ են:

Գրախ. «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 5, 135-137 (Յ. Զ[աւրեան]):

31. Մխիթար-Քիլիկ, Վրաց աղբիւրները Հա- յաստանի և հայերի մասին: Քաղուածքներ վրացերէն ընդգրկելու հայերէն թարգմանութեամբ, ներածութիւն ծանօթութիւններով և յաւելուածներով: Հատոր Ա. (Ե.—ԺԲ. դար): Երևան 1934, 8⁰, էջ 268: Գրքն՝ 12 ու: [Հրատ. Մե- լեքոնեան Ֆոնդի, Թ. 21:]

Հեղինակն օգտագործած է առ այս վրացերէն լե- ղուով մեզի հասած թէ՛ տպագիր և թէ՛ (մատչելի) անտպագիր աղբիւրներն, սկսելով զուտ պատմագրականէն և ժամանակագրականէն մինչև վկայաբանականն ու հայրախօսականը, նաեւ իրմական տարեգիրն ու Ժողո- վորական բանահիւսութիւնը: Ըստ հեղինակի ծրարին վրդական բանահիւսութիւնը: Ըստ հեղինակի ծրարին այս Ա. հատորին պիտի յաջորդեն տակաւին 3 հատոր- ներ և այն Բ. հատ., ԺԲ.—ԺԸ. դար, Գ. հատ., ԺԸ.—ԺԹ. դար և Գ. հատ. պիտի ամփոփէ վիժա-

կան տարեգրքը, հայերէնէ թարգմանուած երկասիրութիւններու «Վարիանտները, ժողովրդական բանահիւսութիւնը, յաւելուածներն ու կարեւոր ցանկերը:

32. Մամուր Ֆաթիմի Գր., Պատմութիւն եզրիպատանայութեան: «Սիւն», Ը. (1934), 386—388:

Բուն նիւթին անցնելէն յառաջ հայ ազգին ծագման մասին կը խօսի յօդուածիս մէջ և կը մերժէ հայերուն եւրոպայէն Փոքր-Ասիա դալուն կարծիքը:

33. P. Adulphus van der Vat O. F. M., Die Anfänge der Franziskanermissionen und ihre Weiterentwicklung im nahen Orient und in den mohammedanischen Ländern während des 13. Jahrhunderts. Missionswissenschaftliche Studien, herausgegeben von Prof. Dr. J. Schmidlin, Neue Reihe, VI, Franziskanerdruckerei, Werl in Westfalen, 1934, 86 S., էջ XI + 267.

Էջ 117—123 կը խօսուի Փրանկիսիկաններու Հայաստանի մէջ ունեցած դործունէութեան մասին: Պիտի դրախօսուի:

Գրախ. Oriens Christianus, 3. Serie, IX, 1. Heft, 129—130 (Berthold Altaner).

34. Ագաւտեան Գ., Ռուբրիկաններ Կիլիկիոյ մէջ: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 1, 96—105, Թ. 2, 69—80:

Կը խօսի աւելի քաղաքական կազմակերպութեան մասին:

35. Քիւրտեան Յ., Յար Սամուէլի հայկ. ծագման խնդիրը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 2, 133—140:

Գ. Մեարոյի հակառակ կը ջանայ ցուցնել թէ Ասողիկի Սամուէլը նոյն է «Սամուէլ Ծիւղանի (?) հետ»:

36. — — Նիւթեր Պուլկարահայոց պատմութեան համար: (Շար. «Սիւն», 1933, էջ 279:) «Սիւն», Ը. (1934), Թ. 2, 55—56, Թ. 4, 119—121, Թ. 6, 185—187:

Ամենահին յիշատակութիւնը թունոյցի մասին կը պատկերացնէ մը յիշատակարանին մէջ, որ է Հայոց Զե (1258) թուակ.: Թունոյցի Ս. Աստուածածին եկեղեցին 1859ին կը փակուի և գոյքերը կը փոխադրուին Ռուսոսդ և Պլովդիւ. դոյքերու ցանկը կը հրատարակէ:

37. Արտաւազ Արքեպ., Պատմութիւն Հալէպի քահանայից: Շարունակութիւն նախորդ տարիէն: Բաղմ. Ը. (1934), 216—220, 440—446:

Կը խօսի ԺԶ. դարու վերջերէն սոցիին:

38. Արտաւազ Արքեպ., La vie et la culture arménienne, à Alep, au XVIIe siècle. Paris, տպ. «Արար», 1934, 80, էջ 47:

Բանախօսութիւն է:

39. Զարդարեան Վ., Յիշատակարան (1512—1933), Հայ դպրութիւն և Մամուլը Եզրիպատան մէջ, Բ.—Գ. Հատ., Պրակ Բ.—Գ.: Գահիրէ 1934 (անմատչելի):

40. Մ(կարպ) Ն(պա) Ն(շանեան), Գիւտն Սուրբ Յակոբայ: «Սիւն», Ը. (1934), էջ 124—125:

Կը հրատարակէ երկու նամակ. մին՝ (1665էն) Կ. Պոսոյ Սարգիս Թէքլիբազարի Պատրիարքին նամակն Երուսաղէմի Եզրիպար Կաթողիկոսին ուղղուած, և միւսն՝ Յակոբ Կաթողիկոս Զուղայեցւոյն Ամասիայէն առ Եզրիպար Կաթողիկոս Երուսաղէմ դրած թուղթը:

41. Մեսրոպ Եպա. Նշանեան, Գրիգոր Կանցի (Կարին), նոր վկայ: «Սիւն», Ը. (1934), Թ. 4, 122—123:

Ըստ Մինաս Ամգեցիի ինքնազիր Օրարութեան սոյս քսանամեան մարտիրոսացած է ուրբաթ օր Մայիս 19ին 1682 ի Կ. Պոլիս և Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին եղած է վկայարանը այս նոր նահատակին:

42. Անասեան Յ., Նպաստ մը Հայոց ազատագրական պատմութեան — Մահաւի Ծահմուրատ և Յովհաննէս Թիւթիւնջի: «Երկունք», Ե. (1934), Թ. 6—8, 94—100:

Կը խօսի հայերու ազատագրութեան համար Լուսինի ժ. Գ. ին դայցած նուիրակութեան մասին և այս ազատագրական շարժման նախադրարարը կը համարի Բաղիշեցի Մահաւի Ծահմուրատ 1666էն սկսեալ և այս շարժման գերակատարներէն մին եղած է Յովհաննէս վարդապետ Թիւթիւնջի:

43. Հնասէր Գ., Կորուելու և թախկալ վաւերութիւններ, պաշտօնական նամակներ և հետաքրքրական դրութիւններ: Բաղմ. Ը. (1934), 31—36:

ԺԵ.—ԺԹ. դարուն Օսմանեան տիրակալութեան տակ դռնուղ ոչ-խալած ժողովուրդներուն կարգ մը բաներ արդիլուած էին, ինչպէս ձի նստիլը կամ զլխանոց կրելը. նաև հազուադէպ կերպաններու ձեւերը մասնաւոր օրէնքներու ենթակայ էին: Արգ հեղինակը կու տայ ձի նստելու համար տրուած պաշտօնական դրութեան «Թէղթերէ» ի մը թարգմանութիւն՝ աւելցնելով նաև անոր բնագրին նմանագրութիւնը. կը խօսի նաև զանազան տուրքերու մասին:

44. Մագսուտեան Նուպար, Հայ վաճառականութիւնը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 9, 112—124:

45. Տարազիր, Հայ վաճառականագետները: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), 80—83:

Կը խօսի թէ ինչպէս ԺԹ. դարուն ոռու հիւսկատաները Հայ վաճառականներէն մին կ'ընտրէին թաւրի վաճառականագետի (Թաւրիբաշի) բարձր և պատուաւոր պաշտօնի (առանց ս և է վարձատրութեան), որ կը ներկայանար իրրեւ հաշտաբար դատաւոր առեւտրական ըստը թիւրիմացութիւններու և վէճերու ժամանակ, երբ կողմերէն մին ոռուսահատակ էր և կամ քրիստոնէայ:

46. — — Թումանեանների առեւտրական տունը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 10, 137—139:

Հետաքրքրական է նկատելը թէ ինչպէս Ղարաղաղ զաւառի Վոզան դիւղի թումանը՝ այս ժրջան պայտազորներ կամաց կամաց հիմ կը դնէ թումանեան տան, որ մինչեւ իսկ մեծաշնորհ ունէր Պարսկաստան ներմուծելու ոսկի և արծաթ և պետութեան դրամը դրոշմէր:

47. Inglisian P. Vahan, Die österreichischen Mechitharisten. «Priester und Mission». Jahrbuch des österreichischen Priestermissionsbundes, XIV (1934), 56—61.

48. Սափրիչեան Տիմոթէոս վրդպտ., Երկամայ պանդխտութիւն ի Հապէշտան: «Յառաջ», Թ. 2875 ՋԸԲ. (1935):

Արտաստուութիւն նոյնանուն գործէն, տպ. Երուսաղէմ, Ս. Յակ., 1871:

49. Նահապետեան Հ. Գ., Թորոս Թորամանեան ճարտարագետ: Բաղմ. Ը. (1934), 241—246:

Կու տայ կենսագրական և կը ցուցնէ անոր նշանակութիւնը իրրեւ ճարտարագետ-բանասէր:

50. Զաւրեան Յովհ., Թորոս Թորամանեանի կեանքն ու գործը: «Վէճ», Բ. (1934), Թ. 5, 30—40:

Ամփոփ ակնարկ մըն է մեր արդիւնաւէտ հասարակ-ճարտարագետի տքնաջան գործունէութեան, որ «ստիպեց դորձ քարերին խօսել Հայաստանի դարաւոր անցեալի մասին»:

51. Նահապետեան Հ. Գ., Գրիստոնէական ճարտարագետութիւն (պատմական հետազոտութիւններ): Բաղմ. Ը. (1934), 177—183:

Կը ջանայ ցուցնել թէ կենդրոնական շափաւոր դմբէթով եկեղեցի շինելն սկիզբ առած է Հայաստան:

52. Քիւրտեան Յ., Սահմակարը (Mosaïque) Հայոց մէջ: Բաղմ. Ը. (1934), 60—64, 193—199, 358—362, 426—431:

Սահմակար կամ Հին բացատրութեամբ «Կճնապա-նոց» արուեստը Հայոց մէջ զարգացած է և այն շատ հին ժամանակէն՝ ժառանգութիւն մը Ուրարտայիցիներէն և թէ՛ Երուսաղէմի Հայ խճանկարներն ալ Հին են (Ե.—Զ. դար)՝ հայ արուեստագէտի մը գործ և կամ զէթ հայ արուեստէն ներշնչուած և օրինակուած:

53. Mańkowski Tadeusz, Sztuka Ormian Lwowskich (Լվովի հայերուն արուեստը): Kramian Lwowskich (Լվովի հայերուն արուեստը), 40, էջ 107, (Լեհական Գիտութեան ձեռնարանէն), 40, էջ 107, 84 պատկ.:

Պիտի դրախօսուի:

54. Քեօքրիչեան Պրոմիսլովա, Լեհաստանի Հայերը: «Սիւն», Ը. (1934), Թ. 7, 212—216, Թ. 10, 312—317:

Պատմական և ազգագրական ակնարկներ:

55. — — Հայ Երաժշտութիւնը: «Սիւն», Ը. (1934), Թ. 3, 84—88:

Այս յօդուածն, զոր լեհ գիտնական տիկինը հեղինակը կ'աւելցնէ իրաւարարած է, այժմ իր մէկ երբորդական նոյնին կը ներկայացնէ հայերէն լեզուով ակնարկ ակնարկ մըն է հայ երաժշտութեան պատմութեան ու զարգացման ընթացքին:

56. Տայեան Հ. Ղ., Եկայք հասարակագէտը: (Նմոյշ մը հայ եկեղեցւոյ սրբազան երաժշտութեան): Գրախ. «Սիւն», Ը. (1934), էջ 188—190 (Բարդէ Սարգաւալ): Գրախօսը կը կարծէ թէ հրատարակուած եղանակը չի կրնար բուն հին ըլլալ, սրովհետեւ քառորդայնային դրութեան վրայ կազմուած է,

որ է արար-պարսկական-թրքական ազդեցութիւն և ըստ այսմ չի կրնար անուանուիլ «նմոյշ մը հայ եկեղեցւոյ սրբազան երաժշտութեան», այլ «առ առաւել» կարելի է «նմոյշ մը Մեծ պապ Համբարձումի ստեղծագործութիւններէն» կոչել: Տես նաև ՀԱ., 1934, 190—192 (Հ. Գրիգոր Հէպոյեան):

57. Տայեան Հ. Ղ., «Եկայք հասարակագէտը» ի հրատարակութեան վերջ: Բաղմ. Ը. (1934), 470—475:

Ընդգէմ Հ. Գր. Հէպոյեանի (ՀԱ., 1934, 190—192) և Բարդէ Սարգաւալի («Սիւն», 1934, 188—190) և ստոնց քառորդայնային դրութեան դէմ հանած առարկութեան կը պատասխանէ թէ «Թրքական ստուգէն շատ առաջ՝ սկսեալ է. դարէն բիւզանդական եկեղեցական երգերուն մէջն ալ արդէն դոյութիւն ունեցած են նոյն և նման մանրիկ ձայները (1/3 և 1/4 ձայներ)»:

58. Արալեան Գ. Արքեպ., Պատմութիւնը լուսաւոր շարժացեալ վանքերէն: Բաղմ. Ը. (1934), 12—16, 68—71, 300—303, 431—435:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն: Կը խօսի Տիլիկի Ս. Լուս. վանքի (Երբեմն Կիւրդի անապատ կոչուած), Ս. Յակոբայ վանքի և Զիմարայի վերի վանքի (Ս. Նիկողայոս) և վարի վանքի (Պօղոս Պետրոս), Բաղրատունիքի, Նարեկայ վանքի (որ կը կոչուի սոոր վրայէն նաև Արակայ վանք), Ս. Կողմաս և Գամիանոս վանքի (շարժացեալներու կարգին անցած ԺԳ.—ԺԵ. դարերուն) մասին:

59. Սայրեան Անդրանիկ, Հայրենի յուշեր: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 1, 106—112, Թ. 2, 94—99:

Մուշ քաղաքի Բրտի թաղը 1865ին ծնած Տերունի մը զրի կ'անուս այս յուշերն, որ ունին նաև ազգագրութեան համար որոշ նշանակութիւն:

60. Մուրատեան Միլիտի Քիւրդ., Սանոյ սրբավայրերն ու աւանդութիւնները: Բաղմ. Ը. (1934), 65—68:

Ս. Մարթնիկի և Հոնցվարի և ստոնց շուրջը դռնուղ ու խառվարներու մասին կը խօսի և թէ ինչ աւանդութիւններ կային ստոնց մասին Սասնոցիներուն քով, որոնք ամէն տարի իրենց որոշ օրերուն այս սրբավայրերուն ուխտի կ'երթային:

61. Անիւմեան Հայկ, Հայերէն տապանագրերու արժէքը: Բաղմ. Ը. (1934), 166—168:

Տապանագրերու և խաչքարերու կարեւորութեան մասին խօսելէն ետքը կը հրատարակէ 22ամեայ Կ. Պոլսեցի Յովակիմ Թաւլաբեանի նահատակութեան (10 Օդոստ. 1843) մասին եղած է տապանագիրը:

62. Գալուստեան Գ. Հ., Մարաշ կամ Գերմանիկ և հերոս Զէյթուն: Նիւ Եօքը 1934, տպ. «Կոչնակ», ՏՊ, էջ 944: Պատկերազարդ և 2 աշխարհագր. քարտէս:

Կիլիկիոյ սոյն հայկական մարդին վերաբերմամբ աշխարհագրական, պատմագրական, ազգախօսական, անտեսական, ընտանեկան և ընկերային, կրթական, եկեղեցական, ժողովրդագրական, դաստարարաւային յեղափոխական և ուրիշ բազմաբովանդակ պարունակութեամբ շատ հետաքրքրական և մաքուր տագրութեամբ կարեւոր հատոր մը:

63. Պատմական Յիշատակարան Երեւանի Ս. Խաչ եկեղեցու Գուրու-Չէլմէի հարկերամեայ յորեկանի առթիւ 1834—1934: Կ. Պոլիս 1934, 8⁰, էջ 159 (բաղ-մաթիւ պատկերներով):

Կը բաղկանայ 3 մասէ: Ա. Մասն, որ կը խօսի 1681—1834ի շրջանի մասին, պատրաստած է Քորոս Աղատեան, Բ. Մասն, որ վերջին հարկերամեայ պատ-մութիւնը (1834—1934) կը շարունակէ, զրի առած է Պետ-րոս Կարապետեան: Բացի Ա. մասին մէջ դասուած հին յիշատակարաններէն եւ արձանագրութիւններէն Գ. մասը կը բաղկանայ զուտ թաղին զերեզմանատան տապանաքարերուն եւ դամբարաններուն արձանա-գրութիւններէն, զոր հաւաքած եւ դասաւորած է Միհրան Ուղուբլեան (Մ. Ասատուր):

64. Բախտիկեան Ս. Ա., Արարկիւր եւ Շրջակայի Գիւղերը (Պատմական-ազգայրական համառոտ տե-սութիւն): Պէտրոս, տպ. Վահագն, 1934, 8⁰, էջ 160, պատկերազարդ: Գինն՝ 10 Փր.:

Հեղինակն, որ 5 տարեկան տարագրուած է իր ծննդավայր Արարկիւրէն, ջանացած է օգտուիլ հայ եւ օտար ազգիւրներէ, ինչքան որ իր պայմանները նե-րած են, կարելի եղածին չափ շատ բան ըսելու հա-մար: Գործը բաժնուած է եօթը գլուխներու: Ա. Պատ-մական, Բ. Չարագուցք, Գ. Կրօնական, Դ. Ասացուածք-ներ, Ե. Արարկիւրահայ կիւր, Զ. Արարկիւրի բանա-հիւտութիւնը, Է. Արարկիւրի հայաբնակ գիւղերը: Վեր-ջին գլուխը (գիւղերը) շատ նիհար ներկայացուած է անտարակոյս աղբիւր չունենալուն համար:

Գրախ. «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 2, 136—137 (Ա. Սեւան):

65. Բեքրեքեան Ռուբին, Նոր-Նախիջևանի ան-ցեալն ու ներկան: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 1, 1—16:

Գեղեցիկ կերպով ամփոփուած է 1779ին Յովսէփ Արքեպ. Արղուիթեանի նախաձեռնութեամբ Դոնի եղբրքը հաստատուած քաղաքիս մտաւոր մշակոյթի զարդա-ցունն եւ վախճանը մինչեւ մեր օրերը:

66. Ասրպետ, Թափաղուք-Գանկածին: Բազմ. ՂԲ. (1934), 274:

Սորհ. Հայաստանի մէջ դասուող Թափաղուք գիւղին անունը յառաջ կը բերէ թուրքերէնէ՝ Թափա-գանկ, դալ = սերած, աք = բարձունք, ըստ այսմ Թափաղուք = գանկածին:

67. Նահապետեան Հ. Գար., Թափաղուք: Բազմ. ՂԲ. (1934), 422—425:

Ասորպետի դէմ կ'ելլէ եւ կը մեկնէ անունս իրբեւ՝ Թափա = բուր, դալակ = ծննդավայր:

68. Վրացեան Ս., Բազրատ Վրդ. Թաւաքալեանի նամակները: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 84—95:

Շարունակութիւն է նախորդ տարիէն: Նիւթն է հայկական խնդրի մասին էջմիածին եկած պատուիրա-կութիւնը:

69. Միմախոբեան Վահան, Շլիսելուրդի հայ կալանաւորը: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 6, 67—72:

1862—1863 Տիգրիս ծնած Յովհ. Արալեանեան Մա-նուհարեանցի՝ սոս ըմբոստ ընկերվարական-յեղափո-խականի զերթէ անընդհատ բանտերու մէջ մաշած կեանքին զծերն է, որ մեր առջեւ կը պարզուի:

70. Լէօ, Թրքահայ յեղափոխութեան զարդա-րարանութիւն: Հատ. Ա.: Պարիս 1934, 8⁰, էջ 204: Գինն՝ 15 Փր.:

71. Մանդակունի Կ., 1896ի Վանի անցքերը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 9, 76—94:

72. — — Դէպի կուր: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 108—120, Թ. 4, 118—135, Թ. 5, 70—101, Թ. 6, 133—149, Թ. 7, 86—118:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն: 1903ի ուս. նախարարութեան որոշումով հայ եկեղ. զոյքերու զբաւման առթիւ պատահած տխուր անցուղարձեղու նկարագրութիւնն է:

73. Փափագեան Վահան, Աղթամարի կուրը (1904 Օգոստոս 4—11): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 5, 55—71:

Ականատես եւ գործակից մըն է, որ հոս Սասնոյ անյաւող կուրներէն ետքն Աղթամար անցնող հայ-զուկներուն հերոսական կուրը կը նկարագրէ:

74. — — Հայկական Բարենորոգումները (1912—1914): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 1, 62—75, Թ. 2, 54—79:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն:

Հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն, որ կ'օղ-տուի Սորհրդ. Միութեան Արտ. գործոց գործալարու-թեան հրատարակած «Միջազգային Յարաբերութիւն-ները Իմպերիալիստական Շրջանում» (Международ-ные отношения в эпоху Империализма. Серия III, Москва-Ленинград 1931) գաղտնի վաւերագրերու հաւաքածոյի Ա. հատորէն:

75. Մամուր Ֆաթիմի Գր. Յ., Կիլիկիոյ կաթո-ղիկոսութիւն եւ գաղութահայութիւնը, հասարակա-դիտական նկատողութիւններ: Գահիրէ 1934, 8⁰, էջ 24:

76. Միմախոբեան Վահան, Ակադեմիկոս Ե. Տար-լէն հայկական ջարդերի մասին: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 11, 101—106:

Թարգմանութիւն է Տարլէնի գործէն՝ «Ներսոյան Իմպերիալիզմի շրջանում», Մոսկուա 1928, Բ. տպ., էջ 387—397:

77. Ախարոնեան Ա., Ներկայ Հայաստանի մի-ջազգային դրութիւնը (գաղղ.): Ի Dictionnaire Diplo- matique, Paris 1934:

Չեմ տեսած: Տե՛ս Գրախ. «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 4, 137—138 (Ս. Վ. Վրացեան):

78. Աւալով Զ., Բաթումի խորհրդատուները: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 2, 80—93, Թ. 3, 74—84, Թ. 4, 104—112:

Հեղինակին 1923ին Պարիս հրատարակած ուս. «Վրաստանի Անկախութիւնը 1918—1921 թ. Միջազ-գային Քաղաքականութեան մէջ» գործէն առնուած է:

79. Հայաստանի Սորհրդի արձանագրութիւն-ները: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 4, (113) 114—123, Թ. 5, 92—104, Թ. 6, 86—95:

Կը հրատարակուին 1918 Օգոստ. 1ին Երեւան Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակի գերագոյն օրէնդրական ժողովի՝ Հայաստանի Սորհրդարանի ա-ռաջին նիստէն մինչեւ իններորդ նիստի (27 Օգոստ.) արձանագրութիւններն արտատպելով նոյն ժամանա-կուան «Հորիզոն» եւն թերթերէն:

80. Խոնդկարեան Արշամ, Օպորիցիան հանրա-պետական Հայաստանում: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 1, 76—97, Թ. 3, 42—60, Թ. 4, 73—95:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն: Ներկայ դրութիւնս կրնանք անուանել Հայաստանի Հանրապետութեան երկուքի պատմութիւնը կամ նկա-րագրութիւնը:

81. Ղորղանեան Գ. Զօր., Հայաստանի Հանրա-պետութիւնը եւ Պետութիւնները: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 3, 29—41, Թ. 4, 54—72:

Բրեստ-Լիդովսկէն մինչեւ Սեւր-Լոզանի դաշնա-դրերու պատմութիւնն է: Հեղ. կը վերջացնէ յօդ. յու-րով մը. «Հայ ժողովուրդը տեսաւ Բրեստ-Լիդովսկի մոսյլ օրերը, ապրեց Սեւրի յաղթանակը, ճաշակեց Լոզանի դառնութիւնները եւ սպասում է անձկանօք: Պատմութիւնը դեռ վերջին խօսքը սասած է հայկական հարցի մասին»:

82. Միմախոբեան Վահան, Փոթորկից առաջ (Պատերազմի 20ամեակի առթիւ): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 4, 1—20:

Նմանապէս ակնատես եւ գործօն դաշնակցա-կան մը կը պարզէ հայերու դրութիւնը Ի Տաճկաստան, որ ապրիլեան եղեռը յառաջ բերաւ:

83. Սիւրուի Յ. Ը., Ապրիլեան եղեռնը (վերա-պրողի մը յուշերէն): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 2, 1—11:

84. Աստուածատրեան Արշալոյս, Արամը (Յուշեր ու տպաւորութիւններ): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 6, 23—35:

85. Արրահամեան Մարտ., Յիշատակի օրեր (երրորդ մաս): «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 67—83, Թ. 4, 108—117, Թ. 5, 104—125:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն:

86. Ստեփանեան Յովակ, Արցախեան կամ Շու-շուայ գնդի պատմութիւնը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԳ. (1934), Թ. 1, 87—95, Թ. 2, 83—93:

87. Մուրատի Յուշատար: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 1, 98—108, Թ. 2, 94—108:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն:

88. Միմախոբեան Վ., Հայկական հարցը եւ իր տարրերը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 12, 94—106:

89. Ամուրեան Ա., Յովսէփ Մովսիսեանի (Ար-գամ Պետրոսեան), Յուշեր կուրուսեան արշաւախմբից: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 121—134, Թ. 4, «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 128—79—88, Թ. 5, 57—68, Թ. 6, 108—122, Թ. 7, 128—137, Թ. 8, 97—106, Թ. 10, 116—126, Թ. 11, 106—127, Թ. 12, 107—118. ԺԳ. (1934), Թ. 1, 116—125, Թ. 2, 100—110:

Շարունակութիւն նախորդ տարիէն:

90. Քոչարեան Ղազար, Հայդուկի մը յուշերը: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 6, 79—89, Թ. 7, 146—151, Թ. 8, 116—121, Թ. 9, 124—132, Թ. 10, 133—136, Թ. 11, 136—144, Թ. 12, 130—137. ԺԳ. (1934), Թ. 1, 126—133, Թ. 2, 117—128:

91. Գրօ, Մի հատուած յուշերից: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 3, 1—17, Թ. 6, 1—14:

1905ի հայ-թաթարական բախումներու առթիւ Երեւան, ինչպէս եւ Դարալագեազի լեռներուն վրայ հայ կամաւորներու մղած կռիւններէն մի քանի անձնա-կան յուշեր են՝ կենդանի նկարագրութիւններով:

92. Գիւլիսանցեան Ա., Հայ-թաթարական ընդ-հարուսները Բաղուի մէջ: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 135—142, Թ. 5, 137—140, Թ. 6, 161—163, Թ. 7, 138—146, Թ. 8, 107—116, Թ. 9, 107—111, Թ. 10, 127—132, Թ. 11, 145—154, Թ. 12, 119—129, ԺԳ. (1934), Թ. 1, 113—115:

Շարունակութիւն է նախորդ տարիէն: 93. — — Հայ-թաթարական ընդհարուսները: Հատ. Ա. Բազուի առաջին ընդհարուսները: Պարիս 1933:

Գրախ. «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 2, 138—140 (Ս. Վ. Վրացեան). «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 4, 175—176 (Ա. Ն. Վատիսեան):

94. Մանուկեան Հմ., Արամ (Դիմադիւ եւ յիշո-ղութիւններ): «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 1, 109—114: Հանգուցեալ Մանուկեանի անախպ մէկ գրու-թիւնն է, որ կը հրատարակուի հոս, նուիրուած Յու-նուար 26ին 1919 Երեւան մեռած Հայաստանի առաջին ներքին գործոց նախարարին՝ Արամին:

95. Աստուածատրեան Արշալոյս, Արամը: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 6, 23—35:

1901էն՝ Երեւանի ուսանողական շրջանի ծանօթի մը անձնական յուշերն ու տպաւորութիւններն են:

96. Փոխարեան Արմ., Ընդ. Ղազար եւ Հրանդը Մակունցիներու յուշերէն: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 8, 75—83:

97. Մարմանցեան Յ., Հայ սպաների աքսորը: (Մի էջ հայ սպայի յուշերից): «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 10, 102—115:

98. Սամսոն, Հայաստանի անդրանիկ դեպքանը Պարսկաստանում [Իշխ. Յովսէփ Արղուիթեան]: «Վէժ», Բ. (1934), Թ. 3, 61—73, Թ. 4, 96—103, Թ. 5, 72—85, Թ. 6, 73—85:

99. Օզանեան Մ., Արշակ Վասիէան իրբեւ հրա-պարակագիր: Շար. Ը. Վ.: «Հայրենիք Ամս.», ԺԲ. (1934), Թ. 3, 96—107, Թ. 4, 136—148, Թ. 6, 93—107, Թ. 7, 119—127:

100. Սանասար Փայլակ, Տօթթ. Գրեգոր Դուր-թեան (1866—1924): Կեանք եւ Արուեստ. Տարե-գիրք Դ.: Պարիս 1934, 73—78:

101. Նրեմեան Հ. Ս., Մ. Միխայէան: Բազմ. ՂԲ. (1934), 200—208:

102. Գալէմֆեարեան Յ. Պ., Ղեւոնդ Արք. Դու-րեան. իր կեանքն ու գործը: Կենսագրութիւն՝ Ա. Ալ-յոյսածեանէ: Գահիրէ, Սահակ-Մեսրոպ, 1934, 8⁰, էջ 160: Գինն՝ 10 կղ. դա՛ս.:

Հ. Վ. ԻՆՎԻԹԱՆՆ